

Gümüşhane İli Torul İlçesindeki Çiftçilerin Tarım Sigortasına Olan Yaklaşımlarının Belirlenmesi

Farmers in Torul District of Gümüşhane Province to Agricultural Insurance

Yusuf RAKAN¹

Avni BİRİNCİ¹

¹: Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Erzurum, Türkiye

ÖZ

Bu araştırma, Gümüşhane İli Torul İlçesindeki çiftçilerin tarım sigortasına olan yaklaşımlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Torul İlçesinde üretimde bulunan, Tarım ve Orman Bakanlığı sistemlerinde kayıtlı çiftçilerin, tarım sigortaları hakkındaki görüşlerini ve yaklaşımlarını ortaya çıkarabilmek için, oransal örnekleme yöntemi kullanılarak anket çalışması yapılacak örnek hacmi belirlenmiştir. Kayıtlı işletmeler içerisinde tesadüfi şekilde seçilen işletmeler ile yüz yüze anket çalışması yapılarak elde edilen birincil veriler ve ikincil olarak (kurumların düzenledikleri, faaliyet raporu, istatistik bilgileri vb.) elde edilen değişkenler, excel programında pivot tablolar ile ortalama ve oranları hesaplanarak yorumlanmıştır. Yapılan çalışmada ankete katılan çiftçilerin ortalama yaşı, 53,21 yıl olarak tespit edilmiştir. Bu üreticilerin %87,80'inin köyde ikamet ettiği, %64,75'inin ilkökul mezunu olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin ortalama arazi büyüklüğü 12,21 da olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların %13,90'ı tarım sigortası yaptırmış, %86,10'u tarım sigortası yaptırmamıştır. En fazla müracaat edilen poliçe türü; %87,23'lük oranla büyükbaş hayvan hayat sigortasıdır. Tarım sigortası yaptırmama nedeni olarak birinci sırada; %68,29'lük oranla tarımsal kredi kullanımı için zorunlu olmasının olduğu tespit edilmiştir. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yüksek tutarlı destekleme yapılan üretimlerde, tarım sigorta zorunluluğu çığ süt desteğinde olduğu gibi yaygınlaştırılmalıdır. Bu sayede hem kayıtlılık artıracak, hem zarar oluşması durumunda üretici için kaynak teşkil ederek üretimin devamlılığı sağlanacaktır. Kayıtlılığın artırılması için verilecek muafiyet, indirim, destek oranlarında ekonomik dengenin korunmasına dikkat edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Sigortalanmaya karşı tutumlar, Tarım sigortası, TARSİM, Torul

ABSTRACT

This research was conducted to determine the approaches of farmers in Torul District of Gümüşhane Province to agricultural insurance. In order to reveal the opinions and approaches of farmers producing in Torul District and registered in the Ministry of Agriculture and Forestry systems about agricultural insurance, the sample size for the survey was determined by using the proportional sampling method. Primary data obtained by conducting a face-to-face survey with randomly selected businesses among registered businesses and secondary variables (organized by institutions, activity reports, statistical information, etc.) were interpreted by calculating averages and ratios with pivot tables in the Excel program. In the study, the average age of the farmers participating in the survey was found to be 53.21 years. It was determined that 87.80% of these producers reside in the village and 64.75% are primary school graduates. The average land size of the enterprises was determined as 12.21 da. 13.90% of the participants had agricultural insurance, and 86.10% did not have agricultural insurance. The most frequently applied for policy type; It is cattle life insurance with a rate of 87.23%. The first reason for getting agricultural insurance is; It has been determined that it is mandatory for agricultural credit use with a rate of 68.29%. In productions for which high amounts of support are provided by the Ministry of Agriculture and Forestry, agricultural insurance obligation should be expanded, as in raw milk support. In this way, registration will increase and continuity of production will be ensured by providing a resource for the producer in case of damage. Care should be taken to maintain economic balance in the exemption, discount and support rates to increase registration.

Keywords: Attitudes towards insurance, Agricultural insurance, TARSİM, Torul

Birinci yazarın tez çalışmasından üretilmiştir.

Geliş Tarihi/Received 28.07.2024
Kabul Tarihi/Accepted 29.08.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 12.02.2025

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

Yusuf RAKAN

E-mail: yusufrakan@hotmail.com

Cite this article: Rakan, Y. & Birinci, A. (2025). Farmers in Torul District of Gümüşhane Province to Agricultural Insurance. *Journal of Animal Science and Economics*, 4(1), 12-19.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin en eski üretim faaliyeti tarımsal üretimdir. Dünya tarihindeki en eski ve köklü politikalar da tarımsal üretimde ortaya koyulmuş ve stratejik önemini, gıda temin kaynağı olması nedeniyle her dönemde korumuştur. Ülkeler, dışa bağımlılıktan kurtulma, kendine yeterliliği sağlamak hedefi ile tarih boyunca tarım konusunda çeşitli politikalar oluşturmuştur. Tarım, toprağa, suya ve iklim şartlarına bağlı zahmetli, deneyim, özveri ve sabır isteyen bir sektördür (Şen & Kaleli, 2002). Açık alanlarda yapılan üretim içindeki insan faktörü, hastalık zararlılara karşı kullanılan zirai ilaçların atmosfere karışması, fosil yakıt kullanımı, metan gazlarının atmosferde birikimi gibi etkiler sonucu, sera gazı etkisi diye tabir edilen oluşum nedeniyle dünya genelinde ısı artışına bağlı çevre sorunları ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlar dünya üzerinde canlı yaşamının tamamı ve doğal kaynaklar başta olmak üzere çevre ilgili tüm bileşenler üzerinde etkili olmaktadır. Küresel ısınma ve iklim değişikliklerinin olumsuz etkileri tarımsal üretimi etkisi altına almakta, bununla birlikte verim ve büyüme oranları üzerinde etkisini göstermesi nedeniyle ekonomik tehdit unsuru olarak ortaya çıkmaktadır (Hayaloğlu, 2019). Tarım; toplumların devamlılığı açısından son derece kritik öneme sahip bir sektör konumundadır. Ülkeler arasında süregelen savaşlar, dünya geneli salgın hastalıklar, iklim değişiklikleri gibi olumsuzlukların etkisi ile kritik öneme sahip gıdanın güvenliği ve gıdanın arzı konularında Türkiye’de dâhil olmak üzere tüm dünya ülkelerinde gerekli çalışmalara hız verilmekte ve gıda konusunda yaşanan olumsuzluklara çözüm arayışlarına gidilmektedir.

Bacasız fabrika olarak adlandırılan tarım sektörü; hızlı iklim değişimleri, küresel ısınmanın olumsuz etkileri nedeniyle, her geçen gün artan riskler karşısında devamlılığını sürdürdürebilmesi için önlemler almak zorundadır. Sahada alınabilecek önlemlerin yetersiz kaldığı doğa olayları karşısında, zararı en aza indirmek için koruyucu tarım sigortası artık zorunluluk haline gelmiştir. Tarım sigortasında oluşturulan havuz sistemi ile risklerin paylaşımı sayesinde, devletinden beklenti halinde olan çiftçilerin hem mali yükümlülüklerini karşılama kolaylığı hem de mali destekler sayesinde tarımsal faaliyetlerin devamlılığı sağlanmaktadır. Dünyada ve Türkiye’de de tarım sigorta havuzu işletmeciliği, yıllar itibarıyla bu ihtiyaçların karşılanmasını amaçlayan bir sistem olarak ortaya çıkmış ve gün geçtikçe kendini geliştirmektedir.

Türkiye’de oluşan doğal afetler karşısında, çiftçi zararlarının karşılanmasında kullanılan en aktif ve yaygın sistem, tarım sigortaları havuz sistemidir. Ülke genelinde oluşan afetlerde kullanılmak üzere hazırlanan Cumhurbaşkanlığı Acil Destek Ödeneği, 2090 sayılı Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun kapsamında yapılacak desteklerin genel afetleri kapsamı; yerelde oluşacak zararların karşılanması

için uygulamada olan 4081 sayılı Çiftçi Mallarının Korunması Hakkında kanun kapsamında murakabe heyetlerinin yeterli oranda işlevsel olamaması, Valilik ve Kaymakamlıklarla, zarar gören çiftçi ailelerine destek amaçlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları gibi kurumlarca yapılan ödemelerde, ödeneklerin kısıtlı olması gibi nedenlerle, çiftçilerin ihtiyaç ve beklentileri yeterli oranda karşılanamamakta, devlete yüklediği mali yük nedeni ile çiftçi zararlarının karşılanmasında sürdürülebilirlik sağlanamamaktadır.

Tarım Sigortası Havuz sistemi ile riskler paylaşarak oluşturulan havuzda mali kaynak yeterliliği sağlanmakta, havuza eklenen ilave devlet desteği ile oluşacak genel risklerin karşılanmasında kolaylıklar sağlanmaktadır. Yıllar itibarı ile sigorta kapsamının genişletilmesi ile sisteme dâhil edilen üretici sayısı artmakta, ekonomik gelişimi sayesinde sahada ihtiyaçları karşılayabilecek bir organizasyon yapısı ile etkinlikte artış sağlanmaktadır.

Tarım Sigortası; dünya genelinde istikrarlı bir üretim gerçekleştirebilmeye yardımcı olması açısından, risk unsurlarının (doğal, sosyal, ekonomik vb. gibi) oluşturduğu etkileri engelleyerek, azaltılması ile destek sağlayan bir uygulamadır (Sevim, 2010).

Türkiye’de tarım sigortalarının kanuni zeminini oluşturmak ve uygulanabilir kılmak için Turhan Feyizoğlu ve arkadaşları tarafından 1960 yılında, Tarım Bakanlığı tarafından 1976 ve 1980 yıllarında, 1988 yılında Orhan Şendağ ve arkadaşları tarafından, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından 1993 yılında, Hazine Müsteşarlığına 1995 yılında, 1999 yılında ise Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Tarım Sigortaları Vakfı tarafından kanun tasarıları hazırlanmış, fakat bu kanun tasarılarının hiç biri yasalasamamıştır (Çetin & Turhan, 2013; Sümer & Polat 2016).

2005 yılına kadar sorumlu kurum Ticaret Bakanlığı olmuştur. Aynı yıl (2005) içerisinde, 1160 sayılı mükerrer “Tarım Sigortası” kanunu ile sorumluluk Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı’na verilmiştir (Çetin & Turhan, 2013).

14/06/2005 tarihli resmî gazetede yayımlanan 5363 Sayılı “Tarım Sigortaları Kanunu” ile birlikte, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı ve özel sektör iş birliğinde faaliyet sürdüreceği Tarım Sigortaları Havuz Sistemi (TARSİM) kurulmuştur. 5363 sayılı Tarım Sigortaları kanununda; “Tarım sigortaları: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 1316 ilâ 1319 uncu maddelerinde belirtilen sigortalar ile bu Kanun kapsamına alınan sigortaları,” olarak tanımlanmıştır (Resmî Gazete, 2005).

TARSİM, sigorta havuzu ile kanun kapsamında bulunan riskler için hazırlanacak sözleşmelerde bir standart sağlamak, risk transferi için yeterli bir ortam oluşturmak, hasar durumlarında karşılanacak tazminatları tek elden yönetmek, tarım sigortalarının yaygınlaştırılarak, geliştirilmesini amaçlamaktadır. Havuz ile ilgili işlemler, sisteme eşit hisselerle ortak olan özel sigorta şirketlerinin oluşturduğu,

TARSİM A.Ş. tarafından yürütülmektedir. Devlet, havuz sisteminde sigorta sözleşmeleri için üreticiler adına sigorta primine destek sağlamaktadır (Anonim, 2023a).

Bu çalışmada da Gümüşhane ili Torul İlçesinde faaliyette bulunan çiftçilerin tarım sigortasına olan yaklaşımlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Gümüşhane ili Torul ilçesinde, Tarım ve Orman Bakanlığı sistemlerine kayıtlı üreticilerle bire bir yapılan anketler ile elde edilen birincil veriler araştırmanın ana materyalini oluşturmuştur. Veriler 2023 yılı üretim dönemine aittir. Önceden hazırlanan anket formları, üreticilerle tek tek ve yüz yüze görüşülerek, üretim sezonu sonu olması nedeni ile Ekim-Aralık 2023 döneminde uygulanmıştır. Etik kurul onayı Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Birim Etik Kurulu'ndan (Tarih: 26.07.2024, Sayı: 2024/21-1) alınmıştır. Bu çalışmaya katılan tüm katılımcılardan sözlü onam alınmıştır.

Araştırmanın yapıldığı Gümüşhane ili Torul İlçesinde faaliyette bulunan bütün çiftçilerle yüz yüze anket çalışması yapılması hem zaman hem de maddi imkânların kısıtlı olması nedeniyle mümkün değildir. Bu sebeple çalışma bölgesini temsil edebilecek, Tarım ve Orman Bakanlığı sistemlerinde kayıtlı çiftçi olmaları, elde edilecek verilerin doğrulanabilirliği gibi hususlar göz önünde bulundurularak büyükbaş, küçükbaş hayvancılık, arıcılık, tarla-bahçe tarımı, su ürünleri yetiştiriciliği faaliyetinde bulunan toplamda 1.254 adet işletme içerisinde Oransal Örneklem Yöntemi ile örneklem hacmi belirlenmiş ve rastgele işletmeler seçilerek anket düzenlenmiştir.

Tablo 1. Torul ilçesi tarımsal ve hayvancılık işletme sayıları (Anonim, 2023d).

Table 1. Number of agricultural and livestock enterprises in Torul district (Anonymous, 2023d).

İşletme Türü	Yıl
	2023
	İşletme Sayıları (Adet)
ÇKS İşletmesi	263
Büyükbaş İşletmesi	845
Küçükbaş İşletmesi	38
Arılı Kovan İşletmesi	88
Su Ürünleri İşletmesi	20
Kanatlı İşletmesi (Köy Tipi)	-
TOPLAM	1.254

Örneklemede tüm çiftçiler ile anket yapmanın mümkün olmaması nedeni ile işletmeler arasından, %5 hata payı ile %95 güven aralığında, Oransal Örneklem Yöntemi kullanılarak anket düzenlenecek çiftçi sayısı belirlenmiştir. İlgili formül aşağıdaki gibidir (Newbold, 1995). Tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanların, ne sebeple yaptırmadığının çoklu seçenekler ile incelendiği araştırmada, olasılık (p, q) değerleri, yaptırma veya yaptırmama seçeneği gereği 0,5 olarak kabul edilmiştir.

$$n = \frac{N \cdot p \cdot q}{(N_p - 1) \cdot \sigma_{px}^2 + p \cdot q}$$

n : Örnek büyüklüğü,

N_p : Popülasyon

σ_{px}^2 : Oranın varyansı

p : Tarım sigortası yaptırmama olası oranı (0,5)

q : Tarım sigortası yaptırmama olası oranı (0,5)

$$\sigma_{px}^2 = \left(\frac{r}{z_{\alpha/2}} \right)^2 \quad \sigma_{px}^2 = \left(\frac{0,05}{1,96} \right)^2 = 0,000650$$

r = Hata payı (%5)

$z_{\alpha/2}$ = Z cetvel değeri (1,96)

$$n = \frac{1.254 \times 0,5 \times 0,5}{(1.254 - 1) \times 0,000650 + 0,5 \times 0,5} = 295$$

Yapılan hesaplama sonucu, 295 adet üretici ile anket yapılması gerektiği belirlenmiş ve bu işletmeler ile yüz yüze anket çalışması düzenlenmiştir.

Çalışmadaki verilerin sağlıklı olarak elde edilmesine imkân sağlaması açısından anket yöntemi kullanılmıştır. Anket formları, çiftçilerin yeterince işletme kaydı tutmamaları ve sorulara hatalı cevap verebilecekleri öngörüldüğünden, kontrollü sorular ve çiftçilerin anlayabileceği şekilde kapalı uçlu sorular ile hazırlanmıştır. Anket formları hazırlanırken örnek model olarak, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümünde, geçmiş yıllarda yapılan çalışmalarda kullanılan anket formları esas alınmış ve çalışmanın özelliğine göre ilgili düzenlemeler yapılmıştır.

Anket formu birinci kısmında üreticinin sosyo-ekonomik durumunu ortaya çıkarmak amacıyla, cinsiyet ve eğitim durumu, gelir düzeyi, ikamet yeri durumlarına yönelik sorulara yer verilmiş, ikinci bölümde işletmenin mevcut durumunun ortaya çıkarılması amacıyla işletmenin arazi, hayvan, alet-ekipman varlığı gibi sorulara yer verilmiş, üçüncü kısımda işletmenin kayıtlılık düzeyi, faydalandığı destek kalemleri gibi sorulara, son kısımda ise tarım sigortası konusundaki bilgi düzeyleri, sigorta yaptırmalarını etkileyen faktörler, geleceğe yönelik tutumlarının belirlenmesi adına farklı sorular belirlenmiş ve cevaplandırılmıştır.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Ankete katılım sağlayan çiftçilerden %13,90'ı tarım sigortası yaptırdığını, %86,10'u tarım sigortası yaptırmadığını belirtmiştir. Günden güne artan riskler karşısında tarım sigortası yaptıranların sayısı çok düşük oranlardadır.

Tablo 2. Tarım sigortası yaptırma durumu

Table 2. Agricultural insurance status

Tarım Sigortası Yaptırdınız Mı?					
Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)	Genel Toplam	Oran (%)
41	13,90	254	86,10	295	100,00
41	13,90	254	86,10	295	100,00

Çalışma içerisinde cevap veren 295 çiftçinin yaş ortalamalarının 53,21 olduğu; bu durumun Torul ilçesinde tarımsal faaliyetle uğraşanların genel yaş ortalamasının, genç çiftçi olarak sınıflandırılan 18-40 yaş aralığının üzerinde bir yaş ortalamasında yer aldığını göstermektedir. Katılımcılardan en genç yaşta olanın 22 yaşında, en yaşlı katılımcının 80 yaşında olduğu ve yaş grubunun standart sapmasının 12,154 olduğu Tablo 3'de belirtilmiştir.

Tablo 3. Ankete katılım sağlayanların yaş durumu

Table 3. Age status of survey participants

Yaş	Minimum	Maximum	Yaş Ortalaması	Std. Sapma
	22	80	53,21	12,15

Ankete katılan çiftçilerden tarım sigortası yaptıranların %90,24 oranında köyde ikamet ettiği, %9,76 oranında ilçe merkezinde ikamet ettiği belirlenmiştir. Tarım sigortası yaptırmayanların %87,40'ı köy, %10,24'ü ilçe merkezinde, %1,97 oranında ilçe dışı, %0,39 oranında il dışında ikamet ettiği tespit edilmiştir.

Tablo 4. İkamet yeri

Table 4. Place of residence

İkamet Yeri	Tarım Sigortası Yaptırdınız Mı?				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
İl Dışı	0	0,00	1	0,39	1	0,34
İlçe Dışı	0	0,00	5	1,97	5	1,69
İlçe Mer.	4	9,76	26	10,4	30	10,17
Köy	37	90,24	222	87,40	259	87,80
Genel Toplam	41	100	254	100	295	100

Tümer (2004) tarafından yapılan çalışmada köyde ikamet ile tarım sigortası yaptırma arasında negatif ilişki olduğu bildirilmiştir. Erzurum ili Merkez ilçesine bağlı, 16 köyde

bulunan 150 adet işletmede yaptığı araştırmada, çiftçilerin tarım sigortası konusundaki bilgilerinin olup olmasının; köyün Merkez ilçeye olan mesafesi, çiftçilerin yaşının, gelir düzeyinin, hanedeki kişi sayısı, sahip olunan arazi büyüklüğü ve tarımdan elde edilen gelir düzeyi gibi kriterlerden etkilendiğini bildirmiştir. Açıklayıcı değişken parametrelerin tamamının ekonomik teoriye uygun olduğunu ve Merkez ilçeye olan uzaklık ve çiftçi gelirinin istatistiki açıdan önemli olduğunu tespit etmiştir. Merkez ilçeye uzak mesafede olup gidiş gelişleri az olan çiftçilerin tarım sigortası konusunda bilgilerinin olmadığını ve gelir düzeyi yüksek olan çiftçilerin tarım sigortası konusunda bilgi düzeylerinin de yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde de çiftçilerin büyük oranda köyde ikamet ettiği ve tarım sigortası yaptırmayan grupta yer aldıkları belirlenmiştir.

Yavuz (2010) tarafından yapılan çalışmada; çiftçilerin eğitim düzeyi yüksek olanların, tarımsal fırsat ve yenilikleri benimseme oranlarının da yüksek olduğunu, bu konuda yapılan 275 araştırma sonucunda yeniliğin kabullenilmesi ile eğitim düzeyi arasında olumlu bir ilişki olduğunu bildirmiştir. Araştırma içerisinde eğitim durumunun sigorta yaptırılması üzerinde etkisinin olup olmadığını incelemek adına bu hususta inceleme yapılmıştır.

Tablo 5. Eğitim durumu

Table 5. Educational status

Eğitim Durumu	Tarım Sigortası Yaptırdınız Mı?					
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)	Genel Toplam	Oran (%)
İlkokul	28	68,29	163	64,17	191	64,75
Ortaokul	7	17,07	2	0,79	9	3,05
Lise	4	9,76	76	29,92	80	27,12
Ön Lisans	0	0,00	4	1,57	4	1,36
Lisans	0	0,00	8	3,15	8	2,71
Y. Lisans	2	4,88	1	0,39	3	1,02
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Tablo 5'de yapılan incelemeye göre tarım sigortası yaptıranların %68,29'unun ilkokul mezunu olduğu, %17,07 sinin ortaokul, %4,88'inin yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Tüm tablolar genelinde üreticilerin büyük çoğunluğunun tarım sigortası yaptırmayan kısımda toplandığı, bu gruptakilerinde eğitim durumu olarak en fazla %64,17 oranında ilkokul, ardından %29,92 oranında lise, %3,15 lisans, %1,57 oranında ön lisans, %0,79 ortaokul, %0,39 oranında ise yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir.

İlçenin coğrafi durumu ve dağlık yapısı gereği, ilçe genelinde arazilerde eğitim yüksek ve parçalı durumdadır.

Tablo 6 incelendiğinde ankete katılım sağlayan çiftçilerin %28,81 oranında hiç arazisi bulunmadığı tespit edilmiştir. İşletmelerin ortalama arazi büyüklüğü 12,21 da olarak tespit edilmiştir. Yüz metrekare ile 10 dekar aralığında arazi büyüklüğüne sahip olunan grubun %46,10 oranına sahip olduğu, 50 dekar ve üzerinde arazi varlığına sahip olanların oranının %5,42 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6. İşletmelerin Arazi Varlığı

Table 6. Land Assets of Enterprises

İşletmelerin Arazi Varlığı (da)	Tarım Sigortası Yaptırdınız mı?				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Arazisi yok	9	21,95	76	29,92	85	28,81
0,01-10	24	58,54	112	44,09	136	46,10
10,1-20	2	4,88	25	9,84	27	9,15
20,1-30	6	14,63	8	3,15	14	4,75
30,1-40	0	0,00	10	3,94	10	3,39
40,1-50	0	0,00	7	2,76	7	2,37
50,1-100+	0	0,00	16	6,30	16	5,42
Genel Toplam	41	100,00	254	100,00	295	100,00

Tablo 7. Makine Ekipman Sayıları

Table 7. Numbers of Machinery and Equipment

Makine-Ekipman (Adet)	Tarım Sigortası Yaptırdınız mı?				Genel Toplam	Oran (%)
	Evet	Oran (%)	Hayır	Oran (%)		
Süt sağ. mak.	1	5,56	0	0,00	1	2,33
Bal sağ. mak.	2	11,11	0	0,00	2	4,65
Çapa mak.	11	61,11	9	36,00	20	46,51
Yağ mak.	1	5,56	0	0,00	1	2,33
Traktör	3	16,67	6	24,00	9	20,93
Boylama mak.	0	0,00	4	16,00	4	9,30
Tekne	0	0,00	2	8,00	2	4,65
Yemleme mak.	0	0,00	2	8,00	2	4,65
Kuluçka mak.	0	0,00	2	8,00	2	4,65
Genel Toplam	18	100,00	25	100,00	43	100,00

Makine-ekipman varlığı için Tablo 7 incelendiğinde, işletmelerde en fazla sayıda (20 adet) çapa makinasının %46,51 oranla bulunduğu tespit edilmiştir. İlçe arazilerinin genel eğim derecesinin yüksek ve yüzölçümü olarak küçük alanlardan oluşması nedeni ile arazi işlemlerinde çapa makinası daha yoğun şekilde kullanılmaktadır. Traktör

bulunma yüzdesi tüm makine ekipman varlığı içerisinde %20,93 oranındadır. Boylama, yemleme, kuluçka makinesi ve tekne su ürünleri üretiminde bulunan yetiştiriciler tarafından kullanılmaktadır. Arıcılık faaliyetinde bulunanların geneli bal sağım makinası kullandıklarını bildirmişlerdir. İlçede süt işletme tesisi bulunmamaktadır. Küçük aile işletmesi düzeyinde bulunan işletmeler tarafından elde edilen süt küçük çaptaki yağ makinaları ile işlenerek pazarlanmaktadır.

Tablo 8. İşletmelerin Hayvan Varlığı

Table 8. Animal Assets of Enterprises

Hayvan Türü	Hayvanı Bulunan İşletme Sayısı	En Az Hayvan Sayısı	En Fazla Hayvan Sayısı	Ortalama Hayvan Sayısı
Büyükbaş	225	1	102	9
Küçükbaş	15	2	500	85
Kanatlı	105	2	250	20
Diğer (tek trnaklı vb.)	4	1	30	12

Ankete katılan işletmelerden 225'inde büyükbaş hayvan bulunduğu, 15 işletmede küçükbaş, 105 işletmede kanatlı (genel beyan tavuktur) hayvan bulunduğu tespit edilmiştir. İşletmelerden büyükbaş hayvancılıkla uğraşanlarda ortalama hayvan sayısı 9 büyükbaş, küçükbaş hayvancılıkla uğraşanlarda ortalama hayvan sayısı 85, kanatlı bulunan işletmelerde ise ortalama 20 adet kanatlı, diğer hayvancılık işletmelerinde ise ortalama 12 hayvan bulunduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9. İşletmelerde Bulunan Hayvanların Sigortalanma Oranı

Table 9. Insurance Rate of Animals in Enterprises

Hayvanların Kaçı Sigortalı	İşletmelerde Bulunan Toplam Hayvan Sayısı	Sigortalı Hayvan Sayısı	Toplam Hayvan Sayısı İçinde Sigortalanma Oranı (%)
Büyükbaş	2.095	125	5,97
Küçükbaş	1.281	0	0,00
Kanatlı	2.127	420	19,75
Diğer (tek trnaklı vb.)	51	0	0,00

Ankete katılan işletmelerden, büyükbaş hayvancılıkla uğraşanlarda bulunan toplamda 2.095 adet büyükbaş hayvanın, 125 âdetine tarım sigortası yaptırılmıştır. Toplam hayvan sayısının oran olarak %5,97'sini kapsamaktadır. Küçükbaş ve diğer tür hayvanlara tarım sigortası yaptırılmadığı, toplamda 2.127 kanatlı hayvanın 420 sinin sigortalandığı, bunda toplam kanatlı sayısı içinde %19,75'ine tekabül ettiği Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Müracaat Edilen Poliçe Türü**Table 10.** Policy Type Applied for

Poliçe Türü	Tarım Sigortası Yaptırdınız Mı?	
	Evet	Oran (%)
Bitkisel ürün sigortası	0	0,00
Köy bazlı kuraklık sigortası	0	0,00
Sera sigortası	0	0,00
Arıcılık sigortası	4	8,51
Büyükbaş hayvan hayat sigortası	41	87,23
Küçükbaş hayvan hayat sigortası	0	0,00
Su ürünleri hayat sigortası	0	0,00
Kümes hayvanları hayat sigortası	2	4,26
Genel Toplam	47	100

Tablo 11. Tarım Sigortası Yaptırma Nedenleri**Table 11.** Reasons for Getting Agricultural Insurance

Sigorta Yaptırma Nedenleri	Tarım Sigortası Yaptırdınız Mı?	
	Evet	Oran (%)
Önceki yıllarda yaşadığım afet sebebi ile üretimimi garantiye almak istedim	4	9,76
Kredi kullanmak için zorunluydu	28	68,29
İklimlerin düzensizliği nedeni ile riskimi azaltmak istiyorum	0	0,00
Zarara uğrarsam üretimin devamı için kaynak oluştursun diye	1	2,44
Devlet zorunlu tuttuğu için	0	0,00
Yakın çevrem söylediği için	0	0,00
Diğer (Devlet desteği olması vb.)	8	19,51
Genel Toplam	41	100

Tarım sigortasına müracaat edenlerin, birinci nedeninin, %68,29'luk oranla kredi kullanımı sırasında zorunlu olması olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılan çiftçiler %19,51 oranla diğer nedenlerden ötürü müracaat ettiklerini belirtmiş, %9,76 oranında önceki yıllarda yaşadıkları afet nedeni ile kendilerini garantiye almak isteklerinden ötürü tarım sigortasına müracaat ettiklerini, %2,44 oranında zarara uğrarsa üretimin devamı için kaynak oluşturması için müracaat ettiklerini bildirmiştir. Tablo 11'de en fazla oranda, kredi kullanımı için zorunlu olması seçeneği, çiftçilerin Tablo 10'da belirtildiği

üzere genelinin hayvancılık poliçelerine müracaatını destekler niteliktedir.

Çiftçiler tarafından müracaat edilen poliçe türleri Tablo 10'da gösterilmiştir. Bir işletmede farklı üretim kollarında faaliyette bulunanlar, farklı poliçe türlerine de müracaat etmişlerdir. Tablo 10 incelendiğinde cevap verenlerin en fazla %87,23 oranla büyükbaş hayvan hayat sigortasına müracaat ettiği, %8,51 oranla arıcılık, %4,26 oranla kümes hayvanları hayat sigortasına müracaat ettikleri tespit edilmiştir. Poliçe türlerine bakıldığında tamamının hayvansal üretim kolunda bulunduğu, bunun genel sebebinin banka kredilerinin büyük çoğunluğunun hayvansal üretim kredileri olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Çalışmaya katılan 295 çiftçiden en büyük yaştaki birey 80 yaşında, en genç birey 22 yaşındadır. Tüm katılımcıların yaş ortalaması 53,21 yıl olarak tespit edilmiştir. Bu durum ilçe genelindeki çiftçilerin yaş ortalamasının, 18-40 yaş aralığındaki genç çiftçi olarak adlandırılan yaş düzeyinden yüksek olduğunu göstermektedir.

Çalışma bölgesinde araştırmaya katılan, tarım sigortası yaptıran ve yaptırmayanların bireylerin genelinin %87,80 oranında köyde ikamet ettikleri tespit edilmiştir. Önceki yıllarda yapılan çalışmalarda da köyde ikamet eden üreticilerin tarım sigortası bilgi düzeylerinin il/ilçe merkezinde ikamet edenlere göre, ulaşım ve gelir düzeyinin de etkisi ile daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Çalışma bölgesinde de araştırılan veriler bu bilgileri destekler niteliktedir. Üreticilerden tarım sigortası yaptıranlar %50,77 oranında büyükbaş hayvan yetiştiriciliği yapmakta, %23,08 oranında bitkisel üretim (tarla) kolunda faaliyet göstermektedir. İlçe genelinde her çiftçi işletmesinde büyükbaş hayvan bulunması sebebi ile büyükbaş hayvancılık oranı yüksek çıkmaktadır. Tarım sigortası yaptıranlar içerisinde de bu oran tarımsal kredi kullanımına bağlı olarak yüksek çıkmaktadır. Tarımsal sigortalılık oranı çok düşük düzeydedir. Üreticilerin hayvanlarını sigortalatma yönündeki eğilimlerinin düşük olduğunu göstermektedir.

Arazi varlığı olarak, katılımcıların %46,10 oranında 100 metrekare ve 10 da aralığında arazisi bulunduğu tespit edilmiştir. %28,81 oranında hiç arazisi bulunmayan üreticilerin olduğu, %9,15 oranında 10-20 da aralığında arazisi olan çiftçilerin bulunduğu, arazi büyüklüğü arttıkça oranlarında düştüğü tespit edilmiştir. İlçe genelinde arazilerin eğim derecesinin yüksek ve parçalı olmasından ötürü mekanizasyonlaşma yönünde gelişim gösterememektedir. Bu nedenle çiftçiler arazi işleminde genel olarak küçük güçte çapa makinaları kullanmaktadır.

Tarım sigortası yaptıran üreticilerin sigortaya müracaat nedenleri incelendiğinde; %68,29 oranında kredi kullanımında zorunluluk olmasından ötürü başvurduklarını,

%19,51 oranında ise diğer nedenlerle müracaat ettiklerini bildirmişlerdir.

Çalışmaya katılanların yaş ortalaması, kırsalda çiftçilikle uğraşanların genç nüfus yaş (18-40 yaş) grubundan uzaklaşmış olduğunu destekler niteliktedir. Sürdürülebilirliğin sağlanması için, tarımsal nüfusta gençlerin sisteme dâhil edilebileceği, önceki yıllarda uygulanan genç çiftçi projesi, hazineye ait tarım arazilerinin öncelikle gençlere kiralanması, gençlere girdilerin (tohum, alet ekipman vb. gibi) aynı olarak uygun fiyatlarda tedariki, sigorta güvencesinin iyileştirilerek çiftçiliği özendirici düzenlemelerin uygulanması şarttır. Çiftçiler; gelir düzeyinin düşüklüğü, bakmakla yükümlü oldukları bireyler için gereken masraflar gibi nedenler ile tarım sigortası prim tutarını ödemekten kaçınmaktadır. Bu nedenle çiftçi gelirlerini artırıcı politikaların geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Tarım sigortası işlemlerinde, üreticiler tarafından evrak işlemlerinin kolaylaştırılması beklentisi, ayrıca zararlarının tamamının karşılanmayacağı düşüncesi hâkimdir. Tarım sigortasının birinci müracaat edildiği kurum olan Ziraat Bankası ile TARSİM tarafından ortaklaşa başvuru işlemlerinde kolaylık sağlayıcı düzenlemeler yapılabilir. Üreticilerin kredi kullanımını maksatlı olsa dahi müracaat ettikleri dar veya geniş kapsamlı poliçeler karşılığında zararlarının hangi değerlerde karşılanacağı bilgilendirilmesi başlangıç aşamasında yapılmalıdır. Müracaat edilen poliçe kapsamını bilmeyen çiftçiler, başvuruda bulunduğu poliçenin tüm zararını karşılayacağını beklemektedir. Zarar durumunda da bu beklenti karşılanmayınca hem kendisi vazgeçmekte hem de çevresindeki çiftçileri de yanlış yönlendirebilmektedir. Bu nedenle ilk müracaat esnasında yeterli bilgilendirmenin yapılması tarım sigortası konusundaki olumsuz düşüncelerin önüne geçmede katkı sağlayacaktır. Ayrıca sigorta bilirliliğinin artırılması gerekmektedir. Bu aşamada çiftçiler için birinci sorumluluğu bulunan Tarım ve Orman Bakanlığının tüm teşkilatlarında düzenlenecek tanıtıcı her türlü eğitim ve etkinliklerde tarım sigortası konusuna yer verilmelidir. Vatandaşların en kolay ulaşabileceği kitle yayım aracı olan televizyon/radyolarda, ulusal düzeyde yayımlanacak kamu spotu vb. tanıtıcı ve eğitici görsellere ağırlık verilmesi de katkı sağlayacaktır.

Son yıllarda Türkiye'de hızla artış gösteren, ihracatta da payı bulunan su ürünleri yetiştiriciliği sektörü doğal risklere karşı oldukça açık durumdadır. Yaşanan afetlerde ekonomik kayıplarda yüksek tutarlarda oluşmaktadır. Tarım ve Orman Bakanlığınca su ürünleri sektörü, yetiştiricilik desteklemeleri ile önemli derecede desteklenmektedir. Son dönemde alınan kararlarla çığ süt desteklemesine müracaat şartları içerisinde tarım sigortası zorunluluğu yer almıştır. Bakanlıkça su ürünleri sektörü başta olmak üzere, yüksek tutarlı destekleme

yapılan üretimlerde tarım sigorta zorunluluğu çığ süt desteğinde olduğu gibi yaygınlaştırılmalıdır. Bu sayede hem kayıtlılık artıracak hem zarar oluşması durumunda üretici için kaynak teşkil ederek üretimin devamlılığı sağlanacaktır.

Geçmiş dönemlerde devlet tarafından zarar tazmini konusunda yapılan çalışmalarda; tüm yükün devlet tarafından karşılanması gibi uygulamalarda kaynakların sınırlı olması nedeni ile uzun vadede başarıya ulaşılamamıştır. Çalışma bölgesinde olduğu gibi Türkiye'de de çiftçilerin genel eğiliminin devletin tüm mali yükü yüklenmesi beklentisidir. Bu noktada, risklerin paylaşılması, devlet üzerindeki mali yükün azaltılmasının hedeflendiği tarım sigortalarında yükün tamamen devlete aktarılmasını içeren politikalarından uzak durulmalıdır. Bugün yapılacak düzenlemenin ileride mali yük olarak ödeme dengelerini bozması sistemin işlerliğini kaybettirecektir. Kayıtlılığın artırılması için verilecek muafiyet, indirim, destek oranlarında ekonomik dengenin korunmasına dikkat edilmelidir.

Etik Komite Onayı: Etik kurul onayı Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Birim Etik Kurulu'ndan (Tarih: 26.07.2024, Sayı: 2024/21-1) alınmıştır.

Katılımcı Onamı: Bu çalışmaya katılan tüm katılımcılardan sözlü onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir-YR, AB; Tasarım- YR, AB; Denetleme- AB; Kaynaklar- AB; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi-YR, AB; Analiz ve/ veya Yorum- YR, AB; Literatür Taraması- YR, AB; Yazıyı Yazan- YR, AB; Eleştirel İnceleme- AB

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was obtained from Atatürk University Faculty of Agriculture Unit Ethics Committee (Date: 26.07.2024, Number: 2024/21-1).

Informed Consent: Verbal consent was taken from all participants who took part into this study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept - YR, AB; Design- YR, AB; Supervision- AB; Resources- AB; Data Collection and/or Processing- YR, AB; Analysis and/or Interpretation- YR, AB; Literature Search- YR, AB; Writing Manuscript- YR, AB; Critical Review- AB

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

KAYNAKLAR

- Anonim, (2023a). TARSİM. <https://www.tarsim.gov.tr/pages/abutUs/kurum-hakkinda.jsp> (Erişim Tarihi 21/12/2023).
- Anonim, (2023d). Torul İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2023 Yılı Brifing.
- Çetin, B. & Turhan, Ş., (2013). *Tarım Sigortaları*. Ankara, Nobel.
- Hayaloğlu, P. (2019). İklim Değişikliğinin Tarım Sektörü Ve Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(25), 51-62.
- Newbold, P. (1995). *Statistics For Business and Economics*, PrenticeHall International Editions.
- Resmî Gazete, (2005). 5363 Sayılı Tarım Sigortaları Kanunu. 21.06.2005 tarihli ve 25852 sayılı Resmî Gazete.
- Sevim, U. (2010). *Türkiye’de Tarım Sigortalarında Tarım Sigortaları Havuzu ve TARSİM Uygulaması* (Yüksek Lisans Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Sümer, G. & Polat, Y. (2016). Dünyada Tarım Sigortaları Uygulamaları. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İşletme Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 236-263.
- Şen, A. & Kaleli, N., (2002). Bilgi toplumu işletmelerinde Sosyal Sorumluluk. 1. *Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, 10-11 Mayıs 2002/Hereke-İzmit.
- Tümer, E. İ. (2004). *Erzurum Merkez İlçe Köylerindeki Çiftçilerin Tarım Sigortası ile İlgili Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi.